

บทที่ 5

บทสรุป และข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาถึงสภาพความสัมพันธ์ระหว่างลาวและไทยนับตั้งแต่สิ้นสุดสงครามอินโดจีน ตลอดจนมาถึงการเจรจาเพื่อสำรวจและทำหลักเขตแดนลาว-ไทยนั้น พบว่าความสัมพันธ์ของสองประเทศสามารถแบ่งออกเป็น 2 ระยะด้วยกัน คือ ระยะแรกความสัมพันธ์ที่มีความขัดแย้งกัน โดยจะกำหนดเอาตั้งแต่ปี ค.ศ. 1975 เป็นต้นมาตลอดถึงปี ค.ศ. 1988 และ ระยะที่สองเป็นความสัมพันธ์ระยะที่มีการปรับปรุงนับตั้งแต่ปี ค.ศ. 1989 มาถึงปัจจุบัน จากสภาพความสัมพันธ์ของทั้งสองประเทศได้มีการปรับปรุงที่ดีต่อกันมาโดยตลอด การปรับปรุงความสัมพันธ์นั้น ได้ช่วยพัฒนาและก้าวมาสู่การบรรลุข้อตกลงเกี่ยวกับการสำรวจและจัดทำหลักเขตแดน สิ่งที่ทำให้ทั้งสองฝ่ายสามารถบรรลุข้อตกลงดังกล่าวได้นั้น อันเนื่องมีเงื่อนไขมาจากปัจจัยภายในของลาวที่มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านการบริหารเศรษฐกิจตาม “นโยบายจินตนาการใหม่ (New Economic Mechanism)” ในปี ค.ศ. 1986 เป็นหลักในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ และ เนื่องจากเงื่อนไขที่มีการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลใหม่ของไทย และ กำหนดนโยบายต่อบรรดาประเทศอินโดจีนในทางตรงกันข้ามกับรัฐบาลชุดที่ผ่านมา คือ นโยบาย “เปลี่ยนสนามรบเป็นสนามการค้า” ในปี ค.ศ. 1989 นโยบายดังกล่าวมีส่วนสำคัญเป็นอย่างมากในการสร้างความร่วมมือระหว่างลาวและไทย โดยเริ่มจากการสร้างความร่วมมือในทางด้านเศรษฐกิจเป็นปัจจัยสำคัญอันดับแรกของการดำเนินการ จากนั้นจึงก้าวมาสู่การสร้างความร่วมมือกันในเฉพาะด้านต่อไป

ถ้ามองย้อนไปแล้วสภาพความสัมพันธ์ลาว-ไทยในระยะแรกเห็นว่าเป็นความสัมพันธ์ที่มีความขัดแย้ง นั้นสังเกตเห็นว่าในระยะแรกของความสัมพันธ์มีความขัดแย้งทางด้านอุดมการณ์เป็นปัจจัยที่สำคัญและเป็นปัจจัยหลัก ภายหลังจากปี ค.ศ. 1975 ทั้งนี้เนื่องจากระบอบการเมืองการปกครองมีความแตกต่างกัน ต่างฝ่ายต่างมีความระแวงซึ่งกันและกัน นั่นคือ ลาวเองมีความระแวงภัยทางด้านความมั่นคงที่จะส่งผลทำให้ระบอบการปกครองของตนพังยีมาได้นั้นถูกทำลาย จากลาวฝ่ายขวาที่หลบหนีออกนอกประเทศและใช้ประเทศไทยเป็นฐานในการเคลื่อนไหวเพื่อมุ่งทำลายระบอบใหม่ และมีความเชื่อว่าฝ่ายไทยและสหรัฐอเมริกาให้การช่วยเหลือในการเคลื่อนไหวของกลุ่มดังกล่าว นอกจากนี้แล้วยังมีความมั่นใจต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับสภาพความเป็นจริงของเหตุการณ์ต่างๆ ในการที่ไทยมุ่งที่จะขยายดินแดนตามลัทธิไทยใหญ่ตามพรมแดนของลาว เช่น การยึดครองคอนต่างๆ ตามลำน้ำโขง ตลอดจนการยึดครองบริเวณสามหมูบ้าน และ กรณีของบ้านร่มเกล้า (บ่อแตง) เป็นต้น จากจุดที่ได้กล่าวมานั้นได้สร้างความหนักใจให้แก่ฝ่ายลาวในฐานะเป็นประเทศที่มีพรมแดนติดต่อกับไทยและเป็นประเทศด่านหน้า ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ฝ่ายลาวไม่สามารถที่จะลดละและละเลยไปได้อย่างง่ายดายใด จำต้องใช้เวลาที่จะต้องเฝ้าดู และพยายามที่ทำให้ความสัมพันธ์ลาวและไทยให้เป็นประเทศเพื่อนบ้านที่ดีต่อกันและอยู่ร่วมกันด้วยความสันติภาพ ดังเช่นสมัยของ นายไกสอน พมวิหาน

นายกรัฐมนตรีลาวกับ พลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ นายกรัฐมนตรีไทย ได้ลงนามในสนธิสัญญา มิตรภาพร่วมกัน ในปี ค.ศ. 1979

ส่วนความเชื่อของฝ่ายไทยนั้น เห็นว่าภัยอันตรายจากคอมมิวนิสต์ส่งผลกระทบต่อเป็นอย่างมาก ต่อระบอบการเมืองการปกครองและพระมหากษัตริย์ของไทย โดยรัฐบาลไทยมีความเชื่อว่าลาวได้รับการสนับสนุนในการเคลื่อนไหวและแสดงพฤติกรรมคุกคามต่อไทยจากประเทศคอมมิวนิสต์ และประเทศลาวเป็นประเทศทางผ่านของคอมมิวนิสต์อย่างอดิศาภาพ โซเวียตและเวียตนามที่จะเข้ามา ประเทศไทยอีกด้านหนึ่งนอกจากทางด้านพรมแดนทางกัมพูชา

จากสภาพความเชื่อดังกล่าวของแต่ละฝ่ายได้ส่งผลทางลบอย่างมากต่อความสัมพันธ์ของสองประเทศ ซึ่งความเชื่อดังกล่าวได้มีอิทธิพลอย่างมากต่อการกำหนดนโยบายและการดำเนินการของแต่ละฝ่าย ดังจะให้เห็นจากนโยบายการปิดประเทศของลาวจากระบอบการเมืองการปกครองที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะกับประเทศเพื่อนบ้าน และนโยบายการปราบปรามคอมมิวนิสต์ของไทย กำหนดเอาพื้นที่ภาคอีสานเป็นพื้นที่สีแดง และทุกการเคลื่อนไหวของประเทศคอมมิวนิสต์ย่อมส่งผลกระทบต่อประเทศตน ด้วยเหตุนี้กรณีข้อพิพาทตามพรมแดนของสองประเทศจึงมีอย่างต่อเนื่อง และเป็นส่วนหนึ่งมาจากความเชื่อดังกล่าว เช่น ปัญหาแนวบริเวณชายแม่น้ำโขง ปัญหาข้อขัดแย้งกรณีสามหมู่บ้าน (บ้านใหม่ บ้านกลาง และบ้านสว่าง) และปัญหาข้อขัดแย้งกรณีบ้านร่มเกล้า (บ่อแดน) ที่เกิดขึ้นผ่านมา

ปัญหาความขัดแย้งตามพรมแดนแม่น้ำโขง พรมแดนทางน้ำระหว่างลาวและไทยนั้นสามารถแบ่งออกเป็น 3 ช่วงด้วยกัน ในนั้นเป็นพรมแดนทางแม่น้ำโขง 2 ช่วง และอีกช่วงหนึ่งเป็นพรมแดนตามแม่น้ำเหือง ถ้าเรียงตามลำดับจากเหนือลงสู่ใต้ตามแผนที่แล้วจะเห็นว่า แม่น้ำโขงนั้นจะมี 2 ช่วงคือ ช่วงที่ 1 และช่วงที่ 3 ช่วงแรกพรมแดนทางน้ำลาว-ไทยเริ่มจากจุดพรมแดนสามประเทศ เช่น พม่า ลาว และไทย ร่องยาวมาตามแม่น้ำโขงตลอดถึงจุดเขตแดนที่เป็นทางบก ส่วนพรมแดนทางน้ำช่วงที่ 3 เป็นพรมแดนตามลำน้ำโขงที่มีความยาวมาก โดยเริ่มจากสบน้ำเหือง อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลยผ่านลงไปถึงจุดที่เป็นพรมแดนทางบกที่อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี (ตามฝั่งลาวเริ่มจากพรมแดนของแขวงไซบุรีตลอดถึงแขวงจำปาสัก) พรมแดนตามแม่น้ำโขงทั้ง 2 ช่วงสามารถเดินเรือได้ตลอดปี ด้วยเหตุนี้ปัญหาข้อขัดแย้งกันที่เกิดขึ้นนั้นส่วนมากจะอยู่ตามแม่น้ำโขงเป็นส่วนใหญ่ แต่เหตุการณ์ขัดแย้งที่เกิดขึ้นตามพรมแดนทางน้ำนี้ไม่ยืดเยื้อยาวนานเท่ากรณีข้อขัดแย้งทางบก ดังกรณีสามหมู่บ้าน และบ้านร่มเกล้า (บ่อแดน) การปะทะกันตามพรมแดนทางน้ำส่วนมากแล้วเป็นการปะทะกันชั่วคราวชั่วคราว ไม่ได้ทำให้เป็นสนามรบขยายออก ที่เป็นเช่นนี้ อันเนื่องมาจากพรมแดนถูกกันด้วยแม่น้ำที่กว้างทำให้กำลังทั้งสองฝ่ายมีความยุ่งยากที่จะเผชิญหน้า อีกจุดหนึ่งที่สังเกตเห็นก็คือฝ่ายลาวไม่ได้ดำเนินการเคลื่อนไหวตามลำน้ำ เพียงแต่คงไว้หน่วยงานรักษาความสงบสุขบนฝั่งของลาว อันไม่ได้ดำเนินการใดๆที่ล่วงล้ำลำน้ำของฝ่ายไทยแต่ประการใดทั้งสิ้น ถ้าจะมองในส่วนการเคลื่อนไหวของหน่วยงาน น.ป.ข ของไทยนั้น เห็นว่ามีหน้าที่ปฏิบัติโดยตรงในลำแม่น้ำโขง และมีการล้ำลำน้ำของลาวและบางครั้งก็ประชิดฝั่งของลาว แต่การเคลื่อนไหวของหน่วยงานดังกล่าวนี้เป็นกำลังที่มีจำนวนพลน้อย และการเคลื่อนไหวเป็นบางครั้งบางคราว เมื่อมีการปะทะกันแล้วก็แยกกลับเข้ามาฝั่งไทย ด้วยเหตุนี้กรณีข้อขัดแย้งตามพรมแดนทางน้ำนั้นจึงไม่รุนแรง ส่วนช่วงที่ 2 เป็นพรมแดนทางน้ำตามลำน้ำเหือง

ในช่วงนี้จะไม่ค่อยมีปัญหาระหว่างกัน ทั้งนี้เนื่องจากมีอุปสรรคมากในการเดินเรือ และในช่วงหน้าแล้งไม่มีน้ำเพียงพอที่จะเดินเรือ และ ประกอบกับการไม่มีหน่วยปฏิบัติการตามลำน้ำจึงทำให้ปัญหาตามจุดนี้ค่อยจะมีปัญหาระหว่างกัน

หากพิจารณาถึงสาเหตุที่นำมาสู่ความขัดแย้งตามแม่น้ำโขงแล้วเห็นว่ามาจากการเดินเรือของหน่วยงาน นปช. ของไทยที่มีการลำเลียงน้ำประชิดฝั่งของลาวโดยไม่คำนึงถึงอธิปไตย และยึดถือตามที่เคยปฏิบัติในระยะเวลาที่ผ่านมาขณะที่ลาวเปลี่ยนระบอบการปกครอง ไม่คำนึงถึงสภาพมีการเปลี่ยนแปลงไปในภูมิภาคแห่งนี้ นับตั้งแต่ปี ค.ศ. 1975 เป็นต้นมามีความแตกต่างจากเมื่อก่อน และไทยเองไม่ยึดถือเอาสนธิสัญญาสยามกับฝรั่งเศส ในวันที่ 1 ตุลาคม รัตนโกสินทร์ศก 112 และฉบับอื่นๆ มาเป็นตัวกำหนดพิจารณาในการตั้งหน่วยงานดังกล่าว และการเดินเรือ ทั้งๆ ที่ ฝ่ายไทยเองมีนโยบายในการสกัดกั้นและปราบปรามคอมมิวนิสต์ ไม่ให้ขยายเข้ามาในดินแดนของไทยนับตั้งแต่วันเกิดสงครามอินโดจีนตลอดถึงวันที่สหรัฐอเมริกาถอนตัวออกจากภูมิภาคนี้ และสืบเนื่องมาโดยตลอด ในส่วนของลาวสังเกตเห็นว่า โดยรวมแล้วไม่มีเจตนาหมายปองร้ายและขยายอิทธิพลคอมมิวนิสต์ตามความเชื่อของฝ่ายไทย มีแต่มุ่งหวังทำให้มีความผาสุกและอยู่ร่วมกันโดยสันติ ด้วยเหตุนี้จึงยึดในหลักการปกป้องและคุ้มกันความสงบของชาติเป็นปัจจัยสำคัญ เพื่อจะทำให้ประเทศมีเงื่อนไขในการพัฒนาและทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนมีอยู่มีกิน ดังนั้นเมื่อมีภัยที่จะเข้ามาสร้างความไม่สงบสุขในลาว ลาวจำเป็นต้องทำหน้าที่ที่จะปกป้องและรักษามูลค่าแห่งดินแดน เพื่อจะไม่ให้ภัยจากภายนอกแทรกแซง แต่การดำเนินการปกป้องของฝ่ายลาวนั้นอยู่บนพรมแดนของลาว โดยไม่ได้มีการดำเนินการลำเลียงน้ำและพรมแดนของไทยแต่ประการใด และยึดถือเอาสนธิสัญญาที่ฝรั่งเศสได้ทำไว้กับสยามในการกำหนดเขตแดนกับประเทศไทย และ ความเชื่อส่วนที่เป็นคติเดิมนั้นคือ ภัยแทรกแซงภายนอกมาจากประเทศไทยมีความเป็นไปได้สูง ด้วยเหตุนี้การเคลื่อนไหวของหน่วยงาน นปช. ของไทยจึงเป็นส่วนหนึ่งที่จะมุ่งทำลายระบอบใหม่ที่ลาวพึงได้มา

ตามการศึกษาและค้นคว้าถึงปัจจัยและสาเหตุของปัญหาความขัดแย้งตามพรมแดนทางน้ำ พบเห็นว่ามีทางที่จะแก้ไขได้ตามเงื่อนไขและสภาพความสัมพันธ์ของสองประเทศมีการปรับปรุงและสร้างความร่วมมือ อันทำให้มีความเข้าใจซึ่งกันและกัน จึงเสนอทางออกที่จะเป็นไปได้คือ

1. ฝ่ายไทยควรปรับเปลี่ยนหน่วยงาน นปช. ที่ปฏิบัติหน้าที่ตามลำน้ำโขงมาเป็นหน่วยงานปฏิบัติหน้าที่ตามพรมแดนบนบกบนฝั่งของฝ่ายไทย เพื่อจะไม่ได้สร้างเงื่อนไขใดๆ ที่นำมาสู่ข้อขัดแย้งระหว่างกัน และมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารอย่างเป็นทางการเป็นประจำ และใกล้ชิดกัน ทั้งนี้เพื่อสร้างหลักประกันให้แต่ละฝ่าย ถึงแม้ว่าจะไม่สามารถที่จะปฏิบัติได้ดังหนังสือสัญญาระหว่างกรุงสยามกับกรุงฝรั่งเศสในวันที่ 1 ตุลาคม รัตนโกสินทร์ศก 112 ก็ตาม

2. หากมีความจำเป็นที่จะมีหน่วยงานปฏิบัติในลำน้ำโขง ก็ควรจะเป็นหน่วยงานร่วมปฏิบัติเป็นบางครั้งตามแต่ละกรณีที่มีความจำเป็นเท่านั้น ทั้งนี้เนื่องจากว่า ทั้งสองประเทศได้มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน และสภาพแวดล้อมมีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมที่มีลักษณะที่เผชิญหน้าดังที่ผ่านมา พร้อมทั้งได้สร้างความร่วมมือร่วมกันในหลายด้านอย่างไม่เคยมีมาในอดีต

นอกจากพรมแดนทางน้ำแล้ว ลาวและไทยยังมีความขัดแย้งทางบก เช่น ความขัดแย้งกรณีสามหมูบ้านนั้นถือว่าเป็นกรณีแรกที่ร้ายแรงตามพรมแดนทางบก และเป็นกรณีที่เผชิญหน้าทางด้านกำลังทหารอย่างร้ายแรงครั้งแรก นับตั้งแต่สงครามอินโดจีนสิ้นสุดลง หรือ ลาวมีการเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองใหม่เป็นต้นมา ลาวและไทยมีการปะทะกันบ้างตามพรมแดน แต่ไม่มีความรุนแรงและใช้ระยะเวลายาวนานเท่ากรณีสามหมูบ้าน

จากการศึกษาถึงปัจจัยและต้นเหตุที่ทำให้นำมาสู่ข้อขัดแย้งกรณีสามหมูบ้านเห็นว่ามีส่วนมาจาก การที่ไทยสร้างเส้นทางยุทธศาสตร์ที่ยึดชอบไปตามพรมแดนลาว-ไทย ทั้งนี้เนื่องจากแนวถนนดังกล่าวนั้น แต่จุดบ้านน้ำมวกถึงอำเภอบ้านโคกโดยการก่อสร้างเริ่มจากจุดดังกล่าวผ่านภูภิวนกแซว เข้าถึงบ้านบ่อเบี้ย ซึ่งเป็นบริเวณกิ่งอำเภอบ้านโคกและจะผ่านเข้าไปสามหมูบ้าน(บ้านใหม่ บ้านกลาง บ้านระหว่าง) เพื่อจะเชื่อมต่อจุดห้วยหมุ่น ซึ่งเป็นตอนต่อไปตามแผนการที่จะสร้างเส้นทางยุทธศาสตร์ ด้วยเหตุแนวเส้นทางดังกล่าวจะเข้ามาในสามหมูบ้าน ทำให้ฝ่ายลาวจำต้องปกป้องและสกัดกั้นไม่ให้มีการก่อสร้างเข้ามาในหมูบ้านทั้งสาม ทั้งนี้ สามหมูบ้านดังกล่าวนี้เป็นจุดที่ตั้งของทหารลาวอยู่ และประชาชนทั้งสามหมูบ้านเป็นประชาชนชาวลาวพร้อมทั้งปกครองกันด้วยระบอบการปกครองของลาว โดยขึ้นกับเมืองปากลาย แขวงไชยบุรี มาก่อนและหลังที่ลาวเปลี่ยนระบอบการปกครองใหม่

ปัญหาข้อขัดแย้งของกรณีสามหมูบ้านที่นำมาสู่ความรุนแรงขึ้นนั้นอาจพิจารณาได้จากต่างฝ่ายต่างอ้างกรรมสิทธิ์เหนือดินแดนของสามหมูบ้านดังกล่าว โดยอิงตามหลักฐานและความเชื่อของแต่ละฝ่าย จึงทำให้แต่ละฝ่ายไม่ยอมต่อกัน ตามหลักฐานอ้างอิงของฝ่ายลาว ข้อมูลพื้นฐานลาวได้ยึดถือเอาสนธิสัญญาสยามกับฝรั่งเศสในการกำหนดเส้นเขตแดนทางบกระหว่างกันและแผนที่แนบท้าย โดยแบ่งตามสันปันน้ำระหว่างกันถือเอาแผนที่มาตราส่วน 1/50,000 เป็นข้ออ้างอิงในการกำหนดเส้นเขตแดน ซึ่งหมูบ้านทั้งสามได้ตั้งอยู่ในบริเวณดินแดนของฝ่ายลาว และการปกครองท้องถิ่นขึ้นกับฝ่ายลาว ประกอบกับชาวบ้านทั้งสามหมูบ้านเป็นคนลาวและสัญชาติลาว และในขณะนั้นฝ่ายไทยไม่ได้มีพื้นที่ที่จะแสดงตนว่าเป็นเขตน้ำแดนดินแต่ประการใด ตามความเชื่อของฝ่ายลาวว่าประเทศไทยเป็นที่เคลื่อนไหวของกลุ่มคนไม่หวังดี และเป็นรัฐที่มีอุดมการณ์รัฐไทยใหญ่เพื่อหวังขยายดินแดน ยังประกอบกับการปฏิบัติการทางทหารของไทยตามชายแดนอย่างต่อเนื่อง จึงทำให้ฝ่ายลาวยอมไม่ได้และได้ทำการตอบโต้

ตามหลักฐานในการอ้างอิงของฝ่ายไทยในการชี้ว่าสามหมูบ้านดังกล่าวเป็นของไทย โดยฝ่ายไทยได้ยึดเอาแผนที่ที่สร้างขึ้นใหม่ด้วยวิธีการถ่ายภาพทางอากาศ โดยความร่วมมือไทยกับสหรัฐอเมริกา และไทยถือว่าเป็นแผนที่ที่มีความชัดเจนและครบถ้วนมากกว่าแผนที่ที่จัดทำขึ้นสมัยฝรั่งเศส และในการสร้างเส้นทางยุทธศาสตร์ของไทยได้ใช้แผนที่ทางทหารเป็นกรอบกำหนดพื้นที่ในการกำหนดจุดแนวทาง และการสร้างเส้นทางเข้าไปในสามหมูบ้านนั้นจะเป็นอีกด้านหนึ่งที่จะเข้าไปในบริเวณดังกล่าวได้สะดวกมากขึ้น และพวกต่อต้านคอมมิวนิสต์ก็จะลดความรุนแรงลงเมื่อความเจริญเข้าไปถึง

จากความเชื่อของแต่ละฝ่ายจึงทำให้ต่างฝ่ายต่างอ้างอำนาจและสิทธิเหนือดินแดนของสามหมูบ้าน ต่างฝ่ายต่างไม่ยอมกัน และ นำมาสู่การใช้กำลังทหารปะทะกันอย่างรุนแรงและยังไม่สามารถ

ที่จะหาข้อยุติได้และแก้ชาวพอสสมควร จากนั้นทำให้ปัญหาของสามหมู่บ้านผันเปลี่ยนจากสนามรบมาเป็นสนามเจรจา พร้อมทั้งได้นำปัญหาดังกล่าวสู่องค์กรระหว่างประเทศ คือ สหประชาชาติ ในที่สุดกองกำลังทหารที่ฝ่ายไทยใช้ยึดครองสามหมู่บ้านก็ได้มีการประกาศถอนกำลังออกจากบริเวณดังกล่าว แต่สามหมู่บ้านดังกล่าวนั้นก็ยังคงสภาพเดิมไว้จนกว่าจะมีการสำรวจและจัดทำหลักเขตแดนระหว่างลาวไทยในบริเวณดังกล่าวสำเร็จ

จากสภาพและเงื่อนไขของข้อขัดแย้งกรณีสามหมู่บ้านนั้น สังเกตในส่วนที่ถือว่าเป็นจุดสำคัญและประเด็นของปัญหาแล้ว ยังเห็นได้อีกจุดหนึ่ง คือ การยึดถือแผนที่เป็นส่วนสำคัญในการแบ่งเขตแดน ความเข้าใจของแต่ละฝ่ายมีความไม่ตรงกันนอกจากความเชื่อกันคุณความแล้วยังมีความเข้าใจในการใช้แผนที่ควบคู่กับสัญญาที่อ้างถึงนั้นมีความแตกต่างกัน ดังเช่นแผนที่มาตราส่วน 1/200.000 และมาตราส่วน 1/150.000 (ตามแผนที่ในภาคผนวก) ลาวใช้แผนที่ทั้งสองฉบับเช่นกันกับฝ่ายไทย แต่มีความแตกต่างกันอยู่ตรงที่ว่า ฝ่ายลาวยึดตามเขตที่สันปันน้ำ ล่องน้ำที่เป็นแม่น้ำเหือง (เหืองใหญ่) ไปตามลำน้ำเหืองถึงจุดยอดที่สูงที่สุดและตรงไปตามสันภูที่สูงตามภูสอยดาว และภูเหมี่ยง เมื่อเป็นเช่นนี้หมู่บ้านทั้งสามจึงตกอยู่ในเขตน้แดนดินของลาว ส่วนฝ่ายไทยได้อ้างตามแผนที่ดังกล่าวเช่นกัน แต่มีความแตกต่างกันอยู่ตรงที่ว่า แผนที่มาตราส่วน 1/150.000 นั้นได้ใช้แผนที่ที่ไทยร่วมมือกับสหรัฐอเมริกาจัดทำขึ้น โดยการถ่ายภาพทางอากาศ และยึดถือเอาแม่น้ำเหืองง่าเป็นแม่น้ำที่แบ่งเขตแดน ดังนั้นจึงทำให้บ้านใหม่ตกอยู่ใกล้กับเส้นเขตแดน และอีกสองหมู่บ้าน บ้านกลาง บ้านสะหว่าง อยู่ในเขตของไทย ดังจะเห็นได้ตามแผนที่ในภาคผนวกแผนที่

ข้อขัดแย้งกรณีของสามหมู่บ้านที่นำมาสู่ข้อยุติในการสู้รบได้นั้น อันเนื่องจากสภาพแวดล้อมอำนวย ทั้งนี้เนื่องจากเป็นช่วงที่ไทยสมัครเข้าเป็นสมาชิกคณะมนตรีความมั่นคงไม่ถาวรของสหประชาชาติ และในขณะเดียวกันนั้นฝ่ายลาวได้นำปัญหาดังกล่าวเสนอต่อสหประชาชาติและเวทีต่างๆ ด้วยเหตุนี้ สนามรบของสามหมู่บ้านจึงยุติและหันมาสู่การเจรจาระหว่างกัน

ปัญหาความขัดแย้งกรณีบ้านร่มเกล้าเป็นข้อขัดแย้งทางบกรุนแรงครั้งที่สองต่อจากกรณีของสามหมู่บ้าน ความขัดแย้งครั้งนี้ภายหลังสามปีถัดมาจากกรณีสามหมู่บ้านยุติการสู้รบลง สาเหตุและปัจจัยที่สำคัญที่นำมาสู่การมีประทุทางทหารตามเนิน 1428, 1370 และ 1147 ในพื้นที่อำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก (เมืองบ่อแต่น แขวงไซยะบูลีตามฝ่ายลาวอ้าง) อันเนื่องจากบริษัทเอกชนไทยได้รับสัมปทานในการตัดไม้ตามพรมแดนลาว-ไทย และการดำเนินการของบริษัทดังกล่าวได้ลุกล้ำเข้าไปตัดไม้ตามจุดเนินต่างๆ และได้มีการล้ำเข้าไปในดินแดนลาว ทำให้มีการสกัดกั้นจากหน่วยงานทหารของฝ่ายลาวไม่ให้ดำเนินการใด ๆ เข้าไปดินแดนของลาว และไทยได้ใช้กำลังทหารคุ้มครองบริษัทที่สัมปทาน ดังนั้นความขัดแย้งในกรณีนี้จึงก้าวมาสู่การเปิดสนามรบระหว่างกัน

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่า พื้นฐานของความสัมพันธ์ระหว่างลาวและไทยภายหลังสงครามอินโดจีนสิ้นสุดลง ปัจจัยที่มีความขัดแย้งกัน คือ อุดมการณ์ทางการเมืองการปกครอง ความเชื่อกันคุณความต่อความมั่นคงของชาติ เป็นตัวกำหนดนโยบายต่าง ๆ ด้วยเหตุนี้การดำเนินการใด ๆ ของแต่

ละฝ่ายย่อมส่งผลต่ออีกฝ่ายอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ทั้งนี้ ต่างฝ่ายต่างคิด ต่างฝ่ายต่างดำเนินการตามความเชื่อ ด้วยเหตุนี้ ภูมิของบ้านร่มเกล้า (บ่อแตน) ก็เช่นกัน ตั้งอยู่บนพื้นฐานและบริบทดั้งเดิมข้อขัดแย้งต่างๆ ที่ผ่านมา สาเหตุที่ทำให้เกิดมีการปะทะกันทางทหาร อันเนื่องจากแต่ละฝ่ายมีความมั่นใจ และเชื่อว่า บริเวณดังกล่าวนี้เป็นของตนอย่างแน่นอน โดยแต่ละฝ่ายยังคงยืนยันที่จะใช้แผนที่ที่ใช้ในการเจรจากรณีสามหมู่บ้าน ด้วยเหตุนี้จึงทำให้แต่ละฝ่ายไม่ยอมกัน และยังไม่สามารถที่จะแบ่งกันได้ แต่การแก้ไขปัญหาร่วมกันมีขึ้นได้ในระดับต้น โดยการเจรจาระหว่างผู้นำทางทหารด้วยกัน ทำให้สามารถสามารถยุติลงและหันมาสู่การเจรจา

รูปการของการดำเนินการแก้ไขกรณีของบ้านร่มเกล้า (บ่อแตน) มีขึ้น โดยผ่านการเจรจาทางการทูตหลายครั้งและมอบหมายให้ทางทหารแต่งตั้งคณะเพื่อสำรวจพื้นที่ และสาเหตุของความเป็นมาของปัญหา จึงสามารถหาข้อยุติได้ โดยแยกกำลังทั้งสองฝ่ายออกจากกัน และให้มีการจัดตั้งคณะลงสำรวจสภาพความเป็นจริงของภูมิประเทศ จากการทำมีการจัดคณะร่วมในการสำรวจครั้งดังกล่าวได้นำมาสู่การจัดตั้งหน่วยงานของความร่วมมือระหว่างลาว-ไทยมากขึ้น

สภาพความสัมพันธ์ลาว-ไทยภายหลังจากมีความขัดแย้งผ่านมา และได้มีการเจรจาแก้ไขปัญหา ดังกล่าวมาหลายครั้งทำให้ลาวและไทยเห็นได้ประเด็นของปัญหาของแต่ละฝ่าย และการพบปะเจรจาระหว่างกันได้สร้างเงื่อนไขทำให้สองฝ่ายต้องร่วมมือกัน ด้วยเหตุนี้ ความสัมพันธ์ลาว-ไทยจึงก้าวมาสู่การปรับปรุงความสัมพันธ์ในปลายทศวรรษ 1980 และเป็นช่วงถ่ายโอนรัฐบาลชุดใหม่ของไทย และได้สร้างหลักประกันในการที่จะสร้างความร่วมมืออย่างจริงจัง เพื่อที่จะช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และอยู่ร่วมกัน ตามนโยบาย “เปลี่ยนสนามรบเป็นสนามการค้า” ฉะนั้นการปรับปรุงความสัมพันธ์ระหว่างลาวและไทยนั้นได้ใช้เศรษฐกิจนำทางด้านการเมือง คือ ดำเนินการค้าขายและการลงทุนเป็นตัวหนุนในการสร้างเงื่อนไขที่พัฒนาความร่วมมือด้านต่างๆ

เมื่อลาวและไทยได้มีการทำการค้าร่วมกันไม่ว่าจะเป็นการค้าชายแดน การส่งออก-นำเข้าสินค้าระหว่างกันมีจำนวนตัวเลขที่สูงขึ้นทุกปี ประกอบการเข้าไปลงทุนของไทยในลาวมากเป็นอันดับหนึ่งของการลงทุนของต่างประเทศโดยตลอดมา ได้สร้างคติความคิดที่มีความระแวงกันของสองฝ่ายมีความลดน้อยลงเป็นที่ชัดเจน ในขณะที่เวลานั้นการปรับเปลี่ยนระบบเศรษฐกิจใหม่ของลาวให้เป็นไปตามกลไกเศรษฐกิจของโลกนั้นเป็นส่วนสำคัญอย่างมาก เพราะมันได้สนองให้แก่นักลงทุนเข้าไปลงทุนมากขึ้น และลาวเองยังยึดเอาความร่วมมือเศรษฐกิจกับประเทศเพื่อนบ้านใกล้เคียงเป็นข้อสำคัญในการเปิดเส้นทางออกสู่ทะเล ดังจะเห็นได้จากการดำเนินนโยบายการต่างประเทศของลาวนับตั้งแต่ปี ค.ศ. 1989 เป็นต้นมา นอกจากผูกมิตรกับประเทศระบอบสังคมนิยมแล้วยังได้ดำเนินนโยบายผูกมิตร โดยยึดแนวทางการร่วมกันอย่างสันติกับประเทศเพื่อนบ้านและประเทศอื่นๆ ที่ไม่ใช่ระบอบเดียวกัน ทั้งนี้เพื่อสร้างความมั่นคงของชาติและเงื่อนไขพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ

ความสัมพันธ์ลาวและไทยได้มีการปรับปรุงได้ ประกอบกับเงื่อนไขและสภาพแวดล้อมระหว่างประเทศที่ได้มีการเปลี่ยนแปลงไปการดำเนินนโยบายต่างประเทศของไทยเองได้ให้ความสำคัญในภูมิภาคเพื่อตอบสนองผลประโยชน์ และสร้างบทบาทให้แก่ไทยในเวทีต่าง ๆ ในภูมิภาคมากขึ้น

นอกจากนี้ไทยให้ความสำคัญกับประเทศเพื่อนบ้านเพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติ สร้างความมั่นคง ขยายความร่วมมือรอบด้านตามนโยบาย “เปลี่ยนสนามรบเป็นตลาดการค้า”

จากสภาพและเงื่อนไขดังกล่าวนี้ทำให้ลาวและไทยได้มีการสร้างหลาย ๆ หน่วยงานที่ทำหน้าที่ร่วมกันเฉพาะด้าน เป็นต้นคณะกรรมการความร่วมมือว่าด้วยความร่วมมือลาว-ไทย คณะกรรมการรักษาความสงบเรียบร้อยทั่วไปลาว-ไทย สมาคมมิตรภาพลาว-ไทย คณะเจ้าแขวง-ผู้ว่าราชการจังหวัด ตลอดจนการจัดตั้งคณะกรรมการเขตแดนร่วมลาว-ไทย อย่างเป็นทางการเป็นลำดับมา หน่วยงานดังกล่าวข้างต้นมีส่วนสำคัญเป็นอย่างมากที่สร้างความร่วมมือและความเข้าใจซึ่งกันและกัน โดยเฉพาะหน่วยงานของคณะกรรมการความร่วมมือว่าด้วยความร่วมมือลาว-ไทย และคณะกรรมการรักษาความสงบเรียบร้อยทั่วไปลาว-ไทย ซึ่งหน่วยงานดังกล่าวตั้งขึ้นมาบนพื้นฐานของการแก้ไขปัญหาข้อขัดแย้งในเรื่องพรมแดนระหว่างกัน และยังเป็นหน่วยงานที่สร้างเงื่อนไขให้แก่การขยายความร่วมมือไปในทางที่ดีขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากการพบปะกันอย่างเป็นประจำและมีปัญหาในประเด็นต่างๆ ระหว่างกันก็ยกขึ้นมาบนโต๊ะเจรจาและหาทางออกที่สามารถที่ลงตัวกันได้

ความสัมพันธ์ที่ผ่านมานั้นส่วนมากแล้วปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นไม่ว่าจะเป็นกรณีน้อยหรือใหญ่เป็นต้นเหตุมาจากพรมแดนมากกว่าด้านอื่นๆ ทั้งนี้เนื่องมาจากพรมแดนนั้นยังไม่มีหลักหมายที่ชัดเจน ทำให้สองฝ่ายมีการดำเนินการล่วงล้ำพรมแดนของกันและกัน ด้วยเหตุนี้ จึงเป็นประเด็นที่สำคัญที่สองฝ่ายจะต้องดำเนินการร่วมกัน ดังนั้นในการประชุมของคณะกรรมการความร่วมมือว่าด้วยความร่วมมือลาว-ไทย ครั้งที่ 6 ปี ค.ศ. 1996 จึงได้เห็นดีให้มีการเจรจาในเรื่องการดำเนินการสำรวจและจัดทำหลักเขตแดนลาว-ไทยขึ้น

ในเรื่องของพรมแดนย่อมเป็นเรื่องละเอียดอ่อนซึ่งแต่ละฝ่ายจะต้องพิจารณาให้ถี่ถ้วนในทางด้านข้อมูลอ้างอิง จึงทำให้สองฝ่ายจะต้องใช้เวลาที่พิจารณา และเจรจาดกกลงกัน ในทางด้านหลักการที่จะดำเนินการสำรวจและจัดทำหลักเขตแดนถาวร ในที่สุดก็สามารถที่ตกลงกันได้ทางด้านหลักการระหว่างกัน โดยแบ่งพรมแดนระหว่างกันออกเป็นแต่ละส่วนตามความเป็นจริงของภูมิประเทศ คือพรมแดนที่เป็นทางบกแบ่งออกเป็นสองส่วน และส่วนที่เป็นทางน้ำแบ่งออกเป็นสองส่วน โดยกำหนดเขตที่จะต้องสำรวจและจัดทำหลักเขตแดนร่วมกันนั้นทั้งหมดทั้งสิ้นมี 16 ตอนด้วยกัน พรมแดนที่เป็นทางบกมี 6 ตอน ส่วนพรมแดนทางน้ำมี 10 ตอน แต่ละส่วนของพรมแดนมีหลักการในการดำเนินงานที่ไม่เหมือนกัน เช่น พรมแดนทางบก ให้เป็นไปตามอนุสัญญาวันที่ 13 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1904 ความตกลงวันที่ 29 มิถุนายน ค.ศ. 1904 สนธิสัญญาวันที่ 23 มีนาคม ค.ศ. 1907 และพิธีสารแนบท้าย อนุสัญญาวันที่ 25 สิงหาคม ค.ศ. 1926 และแผนที่ทำขึ้นทุกฉบับ (ในส่วนนี้รวมทั้งแผนที่ มาตราส่วน 1/200,000 แผนที่มาตราส่วน 1/50,000) และพรมแดนทางน้ำ พรมแดนทางน้ำแบ่งออกเป็นสองส่วน คือ พรมแดนทางน้ำตามแม่น้ำโขง โดยยึดถือและให้เป็นไปตามอนุสัญญาวันที่ 25 สิงหาคม ค.ศ. 1926 และแผนที่เส้นเขตแดนฝรั่งเศส-สยามมาตราส่วน 1/25,000 ส่วนพรมแดนทางน้ำตามแม่น้ำเหืองยังไม่สามารถที่จะตกลงกันได้ ในรายละเอียด มีความจำเป็นที่จะต้องสำรวจตัวจริง โดยอิงตามแผนที่มาตราส่วน 1/50,000 การใช้เข็มทิศ เครื่องสัญญาณดาวเทียม และทั้งสองฝ่ายจะทำบันทึกกันในจุดที่เป็นเอกภาพกัน

ตามการศึกษาสภาพความเป็นมาของความสัมพันธ์ระหว่างลาวและไทยพบว่าได้เริ่มจากจุดที่มีความขัดแย้งกัน หันมาสู่การมีการประนีประนอม และก้าวมาสู่การปรับปรุงความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน พร้อมทั้งการสร้างหน่วยงานความร่วมมือตลอดถึงการมีการจัดทำข้อตกลงเกี่ยวกับการสำรวจและจัดทำหลักเขตแดนระหว่างลาว-ไทย อันเนื่องจากปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกของลาวซึ่งเกี่ยวข้องกับไทยและสภาพแวดล้อมระหว่างประเทศที่เอื้ออำนวย ดังนั้นจึงตรงกับข้อสมมุติฐานของวิทยานิพนธ์ที่ได้ตั้งเอาไว้ พร้อมกันนั้น การที่ลาวและไทยมีการปรับเปลี่ยนนโยบายในแนวทางที่สร้างสันติตั้งแต่ปลายทศวรรษที่ 1980 เป็นต้นมา อันเนื่องมาจากสภาพทางการเมืองและเศรษฐกิจภายในประเทศทั้งสองมีการเปลี่ยนแปลงไป และสภาพทางการเมืองและเศรษฐกิจระหว่างประเทศได้มีการเปลี่ยนจากเดิม จึงส่งผลให้ทั้งสองประเทศมีความจำเป็นที่จะร่วมมือกันเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ จากจุดที่มีการเปลี่ยนแปลงนโยบายต่อกันตลอดมาถึงการสร้างความร่วมมือได้นั้นจะเห็นได้ว่าตรงกับทฤษฎีเกี่ยวพันหรือเชื่อมโยง (linkage theory) ที่ได้นำมาเป็นกรอบในการอภิปรายความสัมพันธ์ระหว่างลาวและไทยในช่วงปลายทศวรรษที่ 1980 ถึงปี ค.ศ. 1996

อย่างไรก็ตามความตกลงในการสำรวจและจัดทำหลักเขตแดนลาว-ไทย ตลอดแนวเขตแดนลาว-ไทยได้แบ่งพื้นที่ในการสำรวจออกทั้งหมดโดยรวมทั้งทางบกและทางน้ำมี 16 ตอนด้วยกัน และแบ่งออกเป็นสองส่วนคือ เขตแดนทางบกในจำนวน 6 ตอน และเขตแดนทางน้ำในจำนวน 10 ตอน การดำเนินการอันดับแรกนั้นได้กำหนดเอาเขตแดนทางบกเป็นพื้นที่แรกของการทำการสำรวจและจัดทำหลักเขตแดน ส่วนพรมแดนทางน้ำนั้นทางคณะกรรมการเทคนิคได้แบ่งออกเป็นสองส่วนคือ ส่วนที่เป็นเขตแดนตามแม่น้ำโขง และส่วนที่เป็นเขตแดนตามแม่น้ำเหือง ซึ่งทั้งสองฝ่ายจะต้องได้ตกลงร่วมกันในรายละเอียดทางด้านเทคนิคในขั้นต่อไป เพื่อจะดำเนินการสำรวจและจัดทำหลักเขตแดนทางน้ำ

ในการดำเนินการทำการสำรวจและจัดทำหลักเขตแดนร่วมระหว่างลาวและไทย คาดว่าคงพบกับอุปสรรค และปัญหาต่างๆ นานา ทั้งนี้เนื่องจากว่า พื้นฐานและรากเหง้าของการแบ่งเขตแดนเมื่อสมัยฝรั่งเศส-สยามที่ได้ทำเอาไว้นั้นมีหลายจุดที่ยังไม่ชัดเจน โดยเฉพาะทางด้านเนื้อหาของสนธิสัญญาอนุสัญญา และพิธีสารแนบท้าย และเอกสารที่ทำนั้นฝ่ายไทยอ้างว่าเป็นฝ่ายเสียเปรียบให้แก่ฝรั่งเศสมาโดยตลอด ด้วยเหตุนี้จึงทำให้แต่ละฝ่ายมีความเข้าใจในจุดที่แตกต่างกัน ประกอบกับสภาพธรรมชาติของพรมแดนได้มีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม อันเนื่องจากการตัดแปลงเพื่อการพัฒนาเป็นต้น อันได้ส่งผลโดยตรงแก่คณะสำรวจและจัดทำหลักหลายชายแดนที่จะปฏิบัติงานในขั้นต่อไป